

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA I NIEODPŁATNE PORADNICTWO OBYWATELSKIE

EDUKACJA PRAWNA

MINI PODRĘCZNIK PRAWNY MEDIACYJNE ABC

**FUNDACJA STUDENCKA
„MŁODZI-MŁODYM”**

Organizacja Pożytku Publicznego (OPP)
KRS 0000270261 | NIP 949-204-42-31
ul. Bór 116, 42-202 Częstochowa
biuro@fsmm.pl | www.fsmm.pl
tel. +48 795-795-747

**Ministerstwo
Sprawiedliwości**

**MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI**

Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa
www.ms.gov.pl
tel. 22 52-12-888

**STAROSTWO POWIATOWE
W RADOMSKU**

ul. Leszka Czarnego 22,
97-500 Radomsko
starostwo@radomszczanski.pl
www.radomszczanski.pl
tel. 44 683-45-09

Wstęp

Mediacja to skuteczna i coraz częściej stosowana metoda rozwiązywania sporów, która pozwala stronom konfliktu na znalezienie satysfakcjonującego rozwiązania w sposób szybki, poufny i mniej kosztowny niż postępowanie sądowe. Mediacja to polubowna metoda rozwiązywania sporów, w której bezstronny mediator pomaga stronom osiągnąć porozumienie. Jest to proces dobrowolny, poufny i oparty na współpracy, mający na celu znalezienie rozwiązania satysfakcjonującego wszystkie strony konfliktu. Mediator nie narzuca rozstrzygnięcia, lecz wspiera uczestników w konstruktywnej komunikacji, pomagając im określić potrzeby, interesy i wspólne cele, a finalnie dojść do wypracowania porozumienia.

Celem niniejszego mini-podręcznika jest przybliżenie podstawowych zasad mediacji, jej rodzajów oraz korzyści, jakie płyną z tego procesu.

Podstawowe cechy mediacji:

- 1) Dobrowolność** – żadna ze stron nie może być zmuszona do udziału w mediacji, a każda z nich może na dowolnym etapie z niej zrezygnować.
- 2) Poufność** – wszystko, co zostanie powiedziane w trakcie mediacji, jest objęte tajemnicą, a mediator nie może ujawniać jej przebiegu osobom trzecim (z wyjątkami przewidzianymi w przepisach prawa).
- 3) Bezstronność mediatora** – mediator nie faworyzuje żadnej ze stron, nie sugeruje rozwiązań ani nie ocenia argumentów uczestników.
- 4) Neutralność** – mediator nie ma interesu w wyniku mediacji i działa wyłącznie w celu ułatwienia porozumienia między stronami.
- 5) Kontrola stron nad procesem** – strony same decydują o treści porozumienia i jego warunkach, co odróżnia mediację od postępowania sądowego, gdzie decyzję podejmuje sędzia.

Rodzaje mediacji

- 1. Mediacja cywilna/pracownicza** – regulowana przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Stosowana między innymi: w sporach majątkowych, sąsiedzkich, pracowniczych, spadkowych i innych.
- 2. Mediacja rodzinna** – wykorzystywana w sprawach rozwodowych, podziału majątku, ustalenia kontaktów z dziećmi oraz alimentów. Może być prowadzona zarówno przed postępowaniem sądowym, jak i w jego trakcie.
- 3. Mediacja karna** – prowadzona na podstawie art. 23a KPK, umożliwia sprawcy i pokrzywdzonemu wypracowanie wspólnego rozwiązania w zakresie naprawienia szkody oraz zadośćuczynienia.
- 4. Mediacja gospodarcza** – stosowana w sporach między przedsiębiorcami, wspólnikami czy kontrahentami. Mediacja ta ma duże znaczenie dla utrzymania relacji biznesowych i ograniczenia kosztów postępowania.
- 5. Mediacja szkolna** – stosowana w konfliktach między uczniami, nauczycielami i rodzicami, pomagająca w budowaniu pozytywnej atmosfery w placówkach edukacyjnych oraz wspieraniu rozwoju umiejętności komunikacyjnych.

Podstawy prawne mediacji

Mediacja w Polsce znajduje swoje podstawy w kilku aktach prawnych, w tym:

- 1) W SPRAWACH CYWILNYCH, GOSPODARCZYCH, PRACOWNICZYCH, RODZINNYCH:**

1. Kodeks postępowania cywilnego -
artykuły: 10, 981, 103, 109, 1831-15, 187, 210, 394;
2. Ustawa z dnia 28.07.2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz. 1398 z późn. zm.)
artykuły: 5, 23, 24, 79, 93, 95;
3. Ustawa z 10.09.2015r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów (Dz. U. z 13.10. 2015r. , poz. 1595
4. Ustawa z 27.07.2001r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2015r., poz. 133 z późn. zm.)
artykuły: 16 a, 157 a- 157 f;
5. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 20.01.2016r.w sprawie prowadzenia listy stałych mediatorów (Dz. U. z 28.01.2016r., poz. 122)
6. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23.12.2015r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 30.12.2015r.)
artykuły: 10 ust. 3, 11 pkt 12 i 15, 61 ust. 1 pkt 3, § 132-143
7. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 20.06.2016r.w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym (Dz. U. z 28.06.2016r., poz. 921)

2) W SPRAWACH KARNYCH I WYKROCZENIOWYCH:

1. ustawa z 6.06.1997r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 4.08.1997r., Nr 62, poz.555 z późn. zm.)
artykuły: 23a; 40 § 1 pkt.10; 107 § 3 i 4; 178 a; 492 §2; 493; 618 §1 pkt.8; 619 §2;
2. ustawa z 6.06.1997r. - Kodeks karny(Dz. U. z 2.08.1997r., Nr 64, poz. 729 z późn. zm.)
artykuły: 53 § 3; 66; 69;
3. ustawa z 24.08.2001r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia(tekst jednolity Dz. U. z 2013r., poz. 395 z późn. zm.)
artykuły: 8 (w zw. z art. 23a kpk); 38(w zw. z art. 107 § 3i 4 kpk), 16(z zw. z art. 40 §1 pkt 10 kpk);
4. ustawa z 6.06.1997r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 5.08.1997r. , Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
artykuł: 162 § 1
5. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7.05.2015r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz. U. z 25.05.2015r. poz. 716);
6. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.06.2003r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (Dz. U. z 2013r. , poz. 663)

3) W SPRAWACH NIELETNICH:

1. ustawa z 26.10.1982r. o postępowaniu w sprawach nieletnich(teks jednolity - Dz. U. z 25.03.2014r., poz.382, z późn. zm.) - art. : 3a;
2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.05.2001r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich (Dz. U. z 6.06.2001r. nr 56, poz. 591, z późn. zm.);
3. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 13.06.2016r. w sprawie wysokości i szczegółowych zasad ustalania kosztów postępowania w sprawach nieletnich (Dz. U. z 16.06.2016r., poz.863);
4. Ustawa z 5.08.2015r. o opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów (Dz. U. z 18.09.2015r., poz. 1418).

Rola mediatora i uczestników mediacji

Mediator:

- jest osobą bezstronną i neutralną,
- wspiera strony w wypracowaniu porozumienia,
- nie narzuca rozwiązań, lecz ułatwia komunikację,
- zapewnia poufność procesu,
- pomaga w formułowaniu ugody, dbając o jej zgodność z obowiązującym prawem.

W postępowaniu mediacyjnym liczy się dobrowolność oraz poufność w sposobie porozumiewania się stron trwających w konflikcie. Mediator stanowi swego rodzaju bufor bezpieczeństwa oraz drogowskaz prowadzący do satysfakcjonującej ugody, pozostając bezstronną osobą uczestniczącą w sesjach naprawczych. Celem mediatora jest doprowadzenie sporu do szczęśliwego zakończenia, które będzie satysfakcjonowało obie strony konfliktu. Obserwujący spór mediator nikogo nie stawia na wyższej pozycji, nie ocenia i nie staje po żadnej stronie. Wspiera obie strony w ten sam sposób. Buduje atmosferę, w której każdy podzieli się swoimi argumentami, spostrzeżeniami, przedstawi swój punkt widzenia. Pokojowa konfrontacja stron poszerza ich horyzont widzenia, pozwala dostrzec całość problemu.

Kluczem do przeprowadzenia efektywnych mediacji jest więc włączenie obu stron do dyskusji, umożliwienie dostrzeżenia konfliktu z innej perspektywy. Mediator w odróżnieniu od sędziego nie rozstrzyga sporu, natomiast wspiera strony w znalezieniu słusznej drogi do jego rozwiązania bez ustalania wygranego i przegranego. W mediacjach liczy się wyłącznie efekt win-win. Rolą mediatora jest także doprowadzenie stron do poczucia satysfakcji z tytułu osiągniętego porozumienia, co przekłada się na odzyskanie dobrych relacji, które pozostaną trwałe.

Każdy mediator kieruje się jasno sprecyzowanym „Kodeksem Etyki Mediatora”. Dokument określa sposób pracy mediatora, który ma być fachowy, kierować się bezstronnością, neutralnością, dobrowolnością, bezinteresownością, szacunkiem i poufnością.

Uczestnicy mediacji:

- biorą aktywny udział w poszukiwaniu rozwiązania,
- mają prawo do przedstawienia swojego stanowiska,
- mogą zakończyć mediację na każdym etapie,
- współpracują z mediatorem w celu osiągnięcia porozumienia,
- mają obowiązek działać w dobrej wierze i przestrzegać zasad mediacji.

Przebieg mediacji – krok po kroku:

1. **Zgłoszenie sporu** – mediacja może zostać zainicjowana przez jedną ze stron, sąd lub instytucję.

Mediacje cywilne – rodzinne, gospodarcze, pracownicze, oświatowe, społeczne itd. - kierowane są z sądów okręgowych i rejonowych (na podstawie postanowienia o skierowaniu sprawy do mediacji na wniosek strony/stron lub sędziego) lub prowadzone są na podstawie zgłoszenia osób prywatnych, firm, instytucji itd.

Mediacje karne – kierowane są z sądów (na podstawie postanowienia o skierowaniu sprawy do mediacji na wniosek strony/stron lub sędziego), prokuratury, policji .

Mediacje między nieletnim sprawcą czynu karalnego a pokrzywdzonym – kierowane z sądów rodzinnych na podstawie postanowienia o skierowaniu sprawy do mediacji na wniosek strony/stron lub sędziego.

2. Zgoda na mediację – obie strony muszą wyrazić chęć udziału w mediacji. Brak zgody którejkolwiek ze Stron uniemożliwia przeprowadzenie mediacji.

3. Wybór mediatora – strony mogą wybrać mediatora z listy rekomendowanych specjalistów. Jeśli Stronom nie uda się wybrać mediatora, wówczas wskaże go sąd.

4. Spotkanie mediacyjne – mediator przedstawia zasady mediacji, a strony omawiają sporną kwestię.

a) wstępne - informacyjne

Prowadzone są z każdą ze stron osobno. W trakcie tych spotkań, mediator informuje strony na czym polega proces mediacji, jakimi kieruje się zasadami, jakie ma cele i jakie mogą osiągnąć korzyści z rozwiązania konfliktu na drodze mediacji. Strony potwierdzają dobrowolność swojego uczestnictwa w mediacji. Mediator dowiaduje się o tym co jest przedmiotem sporu, oraz jaki jest punkt widzenia strony na zaistniałą sytuację. Także jakie według niej muszą zaistnieć warunki, aby było możliwe rozwiązanie konfliktu i zawarcie satysfakcjonującej obie strony ugody.

b) posiedzenia mediacyjne - główne

Jeśli strony wyrażają gotowość spotkania ze sobą „twarzą w twarz”, dochodzi do sesji wspólnej stron przy udziale mediatora. Jeśli któraś ze stron z ważnego dla niej powodu nie wyraża zgody na spotkanie bezpośrednie z drugą stroną, jednakże dąży do porozumienia, istnieje możliwość prowadzenia mediacji pośredniej - wtedy mediator spotyka się wyłącznie oddzielnie z każdą ze stron będąc pośrednikiem w przekazywaniu punktu widzenia i oczekiwań stron. W trakcie sesji/posiedzeń mediacyjnych, trwających zwykle 1-2 godzin strony wyjaśniają sobie najważniejszych dla nich kwestie oraz wspólnie poszukują rozwiązania konfliktu między nimi. Mediatorzy stosują podczas mediacji wiele pomocnych technik (m.in. tzw. aktywnego słuchania, wyjaśniania, odzwierciedlania uczuć, a także spotkań na osobności), ułatwiających stronom komunikację. Jeśli stronom uda się wyjaśnić przyczyny sporu, dojść do porozumienia bądź poczynić ustalenia na przyszłość (zależnie od rodzaju mediacji) – podpisują ugodę. Liczba sesji/posiedzeń mediacyjnych uzależniona jest od rodzaju mediacji, można uznać, iż średnio jest ich od 2 do 4.

5. Wypracowanie ugody – strony, z pomocą mediatora, dochodzą do porozumienia.

Stanowi odrębny, istotny etap postępowania mediacyjnego, w którym ważną rolę odgrywa właściwe przygotowanie mediatora. Jest on bowiem zobowiązany dopilnować realności i konkretności podpisywanego porozumienia. Ugoda - ustalenia, które wypracowały w trakcie trwania mediacji same strony i które na końcu zostały spisane w formie porozumienia. Jeśli stronom nie udaje się wypracować satysfakcjonującego je porozumienia, sprawa zostaje odesłana do organu, który przesłał sprawę do mediacji, w celu rozstrzygnięcia sprawy. W przypadku mediacji tzw. prywatnych stronom pozostaje szukać innych sposobów osiągnięcia porozumienia. Mediator zawsze stara się pomóc stronom, w uświadomieniu sobie innych możliwości i alternatyw.

6. Podpisanie ugody – ugoda może być następnie zatwierdzona przez sąd, co nadaje jej moc prawną.

Korzyści wynikające z mediacji

- Szybsze rozwiązanie sporu – mediacja trwa krócej niż postępowanie sądowe.
- Niższe koszty – koszty mediacji są zazwyczaj niższe niż opłaty sądowe.
- Poufność – mediacja jest objęta tajemnicą, co chroni interesy stron.
- Możliwość zachowania relacji – mediacja sprzyja budowaniu kompromisu i dalszej współpracy.
- Większa kontrola nad wynikiem – strony mają wpływ na ostateczny rezultat mediacji.

Mediacja - Zalety

- służy zapewnieniu harmonii społecznej i konstruowaniu prawidłowych relacji międzyludzkich,
- sprzyja budowaniu porozumienia, łamaniu barier i niwelowaniu napięcia społecznego,
- zwiększa gwarancję usunięcia na trwałe konfliktu, do którego doszło pomiędzy stronami,
- pozwala wypracować stronom akceptowalne rozwiązania problemu, dostosowane do ich indywidualnych potrzeb i oczekiwań,
- zapewnia stronom możliwość decydowania o jej ostatecznym wyniku,
- zapewnia równorzędną pozycję dla wszystkich stron konfliktu lub sporu,
- pozwala spojrzeć na spór z innej perspektywy, skłonić strony do rozważenia problemu z punktu widzenia drugiej strony,
- zaspokaja potrzebę opowiedzenia o swoich krzywdach, doznany poczuciu niesprawiedliwości,
- zapewnia wyższą skuteczność realizowania porozumień, bowiem strony, które same je wypracowały, czują się także odpowiedzialne za ich wykonanie,
- przyczynia się do skrócenia okresu trwania postępowania sądowego,
- przyczynia się do zmniejszenia kosztów związanych z postępowaniem sądowym,
- realizuje konstytucyjną zasadę dostępu do wymiaru sprawiedliwości, zwaną potocznie prawem do sądu, w praktyce zaś rozumianą nie tylko jako zapewnienie szybkich i niedrogich procedur sądowych, ale także alternatywnych pozasądowych procedur rozwiązywania sporów.

Prawa i obowiązki stron mediacji

- Strony mają prawo do dobrowolnego udziału w mediacji.
- Mają możliwość swobodnego wyrażania swojego stanowiska.
- Są zobowiązane do przestrzegania zasad mediacji i poszanowania drugiej strony.
- W przypadku zawarcia ugody, strony powinny działać zgodnie z jej postanowieniami.

Ugoda mediacyjna i jej skutki prawne

Ugoda zawarta przez strony przed mediatorem wymaga zatwierdzenia przez sąd, by mogła uzyskać moc prawną ugody sądowej, tzn. by mogła wywoływać takie same skutki, jak w przypadku, gdyby strony zawarły ugode przed sądem.

Niezbędne jest przy tym złożenie przez stronę wniosku o zatwierdzenie ugody, bowiem sąd z urzędu nie może zatwierdzić ugody. Ani bowiem zawarcie ugody ani też złożenie przez mediatora protokołu w sądzie nie stanowi podstawy wszczęcia postępowania o zatwierdzenie ugody.

Wniosek o zatwierdzenie ugody może złożyć każda ze stron samodzielnie. Możliwe jest także złożenie wspólnego wniosku przez pogodzone strony.

Jeżeli ugoda podlega wykonaniu w drodze egzekucji, sąd zatwierdza ją przez nadanie jej klauzuli wykonalności. W pozostałych przypadkach sąd zatwierdza ugode postanowieniem na posiedzeniu niejawnym. O terminie posiedzenia niejawnego sąd nie zawiadamia stron, doręcza im jedynie odpis wydanego na takim posiedzeniu orzeczenia.

Podsumowanie

Mediacja to efektywna, szybka i mniej kosztowna alternatywa dla postępowań sądowych. Dzięki niej możliwe jest rozwiązanie sporu w sposób korzystny dla obu stron, przy jednoczesnym zachowaniu dobrych relacji i poufności. Warto rozważyć mediację jako sposób na rozwiązywanie konfliktów w różnych sferach życia. Mediacja to przyszłość sprawiedliwości oparta na dialogu i porozumieniu.

FUNDACJA STUDENCKA „MŁODZI–MŁODYM”

Organizacja Pożytku Publicznego (OPP)

KRS: 0000270261
REGON: 240629137
NIP: 949-204-42-31

ul. Bór 116
42-202 Częstochowa

infolinia: 795-795-747
e-mail: biuro@fsmm.pl
www.fsmm.pl
facebook.com/fs.mlodzi.mlodym

ZADANIE WSPÓŁFINANSOWANE JEST Z DOTACJI POWIATU RADOMSZCZAŃSKIEGO